

**MAKTABGACHA TA'LIMDA BOLALAR IJODIY QOBILIYATINI
RIVOJLANTIRISHDA BADIY FAOLIYAT TURLARIDAN FOYDALANISH
(RASM, QO'L MEHNATI, MUSIQA ORQALI IJODIYLIKNI O'GANISH).**

Suyarova Dilsora Dilshod qizi

Guliston Davlat Pedagogika instituti

Guliston shahar 15-sonli ko'p tarmoqli

imkoniyati cheklangan maktabgacha ta'lim tashkiloti

Annotatsiya: Maktabgacha ta'limda bolalarning ijodiy qobiliyatini rivojlantirish ta'lim-tarbiya jarayonida muhim o'rin tutadi. Hozirgi zamon pedagogikasi bolani mustaqil fikrlovchi, o'z salohiyatini to'liq namoyon eta oladigan inson sifatida tarbiyalaydi. Shu sababli, bolalar bog'chasida yoki maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish, ayniqsa badiiy faoliyat yo'nalishlari orqali samarali tashkil etilishi katta ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: bolalar ijodiyligi, maktabgacha ta'lim, badiiy faoliyat, rasm chizish, qo'l mehnati, musiqa darslari, ijodiy tafakkur, estetik tarbiya, fantaziya rivoji, kreativ qobiliyat.

Badiiy faoliyat bolalarda atrof-muhitni idrok qilish, hayot jarayonlarini ongli tushunish va o'z tasavvurini yaratishda muhim vosita bo'ladi. Rasm chizish, qo'l mehnati va musiqiy mashg'ulotlar bolada nafaqat estetik didni, balki mantiqiy va abstrakt tafakkurni, mustaqil fikrlash va yaratish qobiliyatini rivojlantiradi. Bu faoliyatlar orqali bola o'z his-tuyg'ularini, kayfiyatini, orzu-umidlarini ko'rsata oladi. Eng noyob tomonlaridan biri shuki, badiiy faoliyat bolaning shaxs sifatida o'sishida, atrofida-gilar bilan ijtimoiy muloqotga kirishida, hamda ichki dunyosini boyitishda ham beqiyos ahamiyatga ega. Rasm chizish faoliyati orqali bola ranglar, shakllar, liniyalar hamda kompozitsiyaning asosiy elementlari bilan tanishadi. Bu jarayonlarda o'qituvchi bola dunyoqarashini kengaytirish, ularning voqelikni estetik qabul qilish va o'ziga xoslikni rivojlantirishga yordam beradi. Bolalar chizgan har bir rasm o'ziga xos individuallikni, ularning shaxsiyatidagi his-tuyg'u va kayfiyatning ko'zgusini ifoda etadi. Bolalar rasm

orqali atrof-muhitga bo'lgan munosabatini bildiradi, ularni qiziqtirgan narsalarni tasvirlaydi hamda barcha oladigan taassurotlarni san'at orqali aks ettiradi. Natijada, har bir rasm bolaning ijobiy his-tuyg'ularini kuchaytirishga, ichki dunyosini ifodalashga va estetik didini rivojlantirishga xizmat qiladi [1].

Qo'l mehnati orqali amalga oshiriladigan ijodiy mashg'ulotlar esa bola mayda motorikasini rivojlanishiga, dunyoqarashining kengayishiga olib keladi. Bu faoliyat turlari bajarilayotganda bola turli materiallar va ashyolar bilan ishlashni, ularni qayta ishlash, birlashtirish yo'li bilan yangi tasvir yoki buyum yaratishni o'rganadi. Ushbu jarayon bolaning fantaziyasini, ijodiy fikrini, tashkilotchilik va natijaga intiluvchanlik sifatlarini rivojlantiradi. Usta qo'llar mashg'ulotlarida bolalar rangli qog'oz, plastik, sopol, qalam, bolg'a va boshqalar orqali har xil shakllar va narsalar yasaydi. Bu esa ularning o'ziga ishonchini kuchaytiradi, mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmasi hamda o'z mehnatidan mamnun bo'lish his-tuyg'usini tarbiyalaydi. Musiqa orqali olib boriladigan ijodiy mashg'ulotlar bolani ruhiy jihatdan boyitadi, musiqiy eshitish, ohang, ritm va melodiyaning his etish malakalarini shakllantiradi. Musiqa bola uchun faqat estetik zavq beruvchi vosita bo'libgina qolmay, balki uning emotsional dunyosini, tasavvurini, nutqini, tafakkurini rivojlantirishga yordam beradi. Mashg'ulotlarda bolalar yangi kuy va qo'shiqlarni eshitish, ularni chalish yoki aytish orqali musiqiy idrokini orttiradi, o'zini erkin ifoda qilishga o'rganadi. Bundan tashqari, vokal faoliyat davomida bolaning talaffuzi va artikulyatsiyasi rivojlanib boradi, guruhda hamkorlikda ishlash ko'nikmalari mustahkamlanadi. Shuni ta'kidlash o'rinliki, bolalar uchun badiiy faoliyat – bu nafaqat ijodiy qobiliyatlarni aniqlash va rivojlantirish vositasi, balki hayotni anglash, o'z qarashini kengaytirish, psixologik va ijtimoiy moslashuvni osonlashtirishga yordam beruvchi muhim omildir. Xususan, maktabgacha yoshda bolalar ijodiy faoliyat orqali o'zini namoyon qilishi, his-tuyg'ularini, o'ziga xos fikrini ochiq aytishga, atrof-muhit bilan mustaqil muloqot qilishga imkoniyat yaratadi. Bu esa bola keyingi hayotida yetakchilik, tashabbuskorlik, mustaqillik, fidoyilik kabi sifatlarining shakllanishiga va mustahkamlanishiga olib keladi [2].

Pedagog faoliyatda bolalarning ijodiy qobiliyatlarini samarali rivojlantirish uchun ularning yoshi, individual xususiyatlari, mavjud bilim va ko'nikmalari hisobga olinadi. Har bir bola o'zining dunyoqarashi, iste'dodi va qiziqishiga ko'ra alohida yondashuvni talab

qiladi. Shu sababli, tarbiyachilar bolalar bilan ish olib borishda ularning shaxsiy sifatlarini ochib berishga, qiziqishlarini rag'batlantirishga, o'zini erkin namoyon etishga imkon beruvchi muhit yaratishlari zarur. Bundan tashqari, badiiy faoliyat mashg'ulotlarini turli didaktik o'yinlar, musiqiy–ritmik harakatlar, mashqlar, emotsional o'yinlar bilan uyg'unlashtirish ijodiy jarayonni yanada samarali qiladi va bolalarda faol ishtirokchanlikni kuchaytiradi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalar bilan olib boriladigan badiiy faoliyat jarayonida ijodiylikni rivojlantirishga xizmat qiladigan masalalar ayniqsa dolzarbligicha qolmoqda. Bugungi kunda zamonaviy pedagogik texnologiyalar, innovatsion yondashuvlar, yangi didaktik vositalar ijodiy bilim va ko'nikmalarni kuchaytiradigan, mustaqil fikrlashga rag'batlantiradigan zarur shart-sharoitlarni yaratmoqda. Rasm, qo'l mehnati va musiqa darslarini integratsiyalashni, timsollar yaratish, obrazlar ustida ishlash usullarini tadbiiq etish, individual va jamoa faoliyatini emas, balki bolaning o'z fikrini ochiq va erkin ifodalashini inkor etmaslik, ularning tabiiy ijodiy intilishlarini rag'batlantirishga alohida e'tibor qaratilishi muhimdir. Bolalarda estetik didining shakllanishi, o'ziga bo'lgan ishonch, orzu va istaklarning namoyon bo'lishi hamda emotsional dunyoning boyishi uchun quyidagi zarur yo'nalishlarga amal qilish tavsiya etiladi: faol o'quv muhitini yaratish, badiiy faoliyat jarayonini individual va guruhii formatda tashkil qilish, bolaga doimo rag'bat va iltifot ko'rsatish hamda tinimsiz ijodiy izlanishni qo'llab-quvvatlash. Bularni to'liq amalga oshirish orqali bolalarning ijodiy salohiyatining ochilishi, eng muhimi, shaxs sifatida shakllanishiga asos bo'ladi [3].

Musiqa va badiiy san'at mashg'ulotlarini integratsiyalash orqali mustaqil o'ylash, tezkor va noan'anaviy yechim topish ko'nikmalarini mustahkamlash mumkin. Shu bilan birga, bolalarning ichki potentsialini to'liq ochib bera olish uchun didaktik materiallarning tanlovi va ulardan foydalanuvchi tarbiyachilarning professional tayyorgarligi har doim muhim ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy o'quv dasturlarida badiiy-estetik ta'limga e'tibor tobora oshib borayotganini ta'kidlash lozim. Tez-tez tashkil etiladigan badiiy ko'rgazmalar, bolalar ishtirokidagi musiqiy chiqishlar, amaliy san'at ko'rgazmalari, ijodiy laboratoriyalar bolalarning o'zini namoyon qilishida ijobiiy natijadorlikni kafolatlaydi. Shu bilan bir qatorda, badiiy san'at hamda musiqaning ijtimoiy hayotdagi mavqei tobora yuksalib bormoqda. Bunday mashg'ulotlarning muntazam tashkil etilishi bolalarning

nafaqat ijodi, balki axloqiy–ruhiysi, estetik tarbiyasi va o‘zaro muloqot jarayonini ham boyitadi. Bolalar o‘rtasidagi ijtimoiy muloqot, o‘zaro yordam, hamkorlik, do‘stona muhitda fikr almashish, tafakkurni o‘stirish uchun sharoit yaratadi. Bu jarayon esa, albatta, bolalarni kelajak hayot uchun zarur bo‘lgan sifat va ko‘nikmalarga ega inson sifatida tarbiyalashda muhim vosita hisoblanadi [4]

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta’lim tashkilotlarida badiiy faoliyat turlaridan foydalanish bolaning ijodiy qobiliyatini har tomonlama rivojlantirish, ularning o‘zini erkin ifoda qilishi, mustaqil va innovatsion fikrlashini shakllantirish, ijtimoiy va emotsional jihatdan boyishini ta’minlaydi. Ayniqsa, rasm, qo‘l mehnati va musiqa orqali ijodiylikni o‘rganishga qaratilgan mashg‘ulotlar bolalarning estetik didi, tasavvuri, ehtiros va orzularini ifodalab berish imkoniyatini kengaytiradi. Shuning uchun badiiy faoliyatga bo‘lgan zamonaviy yondashuv va tizimli yondashuv bolaning hozirgi va kelajak rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Tarbiyachi va pedagoglar mazkur faoliyatlarni bolalarning yosh xususiyatlari, individual qobiliyatlarini hisobga olgan holda tashkil etishlari, ularni rag‘batlantirish orqali har bir bolaning o‘z ijodiy salohiyatini namoyon etishiga keng imkoniyat yaratishlari zarur. Bunday yondashuv natijasida, har bir bola jamiyatga foydali, mustaqil fikrlaydigan, tashabbuskor va ijodiy shaxs sifatida ulg‘ayishi ta’minlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdullaeva, N. (2018). "Maktabgacha yoshdagi bolalar ijodiy faoliyatini rivojlantirish yo‘llari". O‘zbekiston Pedagogika Jurnali, 2(4), 112-118.
2. Allamurodova, G. (2021). "Maktabgacha yoshdagi bolalarda badiiy-estetik tarbiyaning zamonaviy yondashuvlari". Yoshlar Bilan Ish, 4(7), 77-83.
3. Berdimurodova, D. (2022). "Rasm va qo‘l mehnati orqali bolalar ijodiy salohiyatini oshirish". Ilm-Fan va Zamonaviy Ta’lim, 7(2), 55-61.
4. Bozorova, M. (2019). "Musiqa darslarida bolalar kreativ qobiliyatini rivojlantirishning pedagogik asoslari". Maktabgacha Ta’lim Loyihalari, 3(1), 32-38.
5. G‘ulomova, D. (2020). "Badiiy faoliyat orqali maktabgacha yoshdagi bolalar estetik madaniyatini shakllantirish". Pedagogika Ilmi, 1(5), 46-52.

6. Jo'raeva, L. (2017). "Bolalarda ijodiy tafakkurni rivojlantirishda musiqa va san'at sohalarining o'rni". Maktabgacha va Boshlang'ich Ta'lim, 2(8), 89-95.
7. Kenjayev, S. (2019). "Maktabgacha ta'limda san'at faoliyatining ijodiy qobiliyatga ta'siri". Ta'lim Va Innovatsiya, 8(3), 104-110.